

Casos de bioètica

Comitè d'Ètica Assistencial de l'Hospital de Tortosa Verge de la Cinta
Núm. 1/2016

"No hi ha metge sense confiança, confiança sense confidències i confidències sense secret."

Louis Portes, *A la Recherche d'une éthique médicale*, 1954

Arran del desgraciat accident de l'avió de Germanwings, succeït el 24 de març de 2015, en què un copilot malalt va estavellar voluntàriament l'aparell als Alps francesos i va provocar la mort de 150 persones, s'ha incrementat la sensibilitat social sobre la confidencialitat de les dades clíniques. És per això, que hem considerat oportú reflexionar sobre el concepte de privadesa personal dins l'àmbit sanitari, mitjançant l'anàlisi de diferents consideracions ètiques al voltant de les dades de salut de les persones.

Davant l'alarma generada i ateses les greus conseqüències viscudes, cal plantejar-nos diverses preguntes: Ha de ser el metge qui valori el possible perill que implica un determinat lloc de treball o qui avalui el risc potencial que pot generar el seu pacient? Creiem, realment, que el facultatiu des de la seva consulta coneixia si el pilot tenia una feina a terra o al comandament d'un avió?

Pensem que seria òptim establir que, en les professions de risc, la comunicació de baixa mèdica es faci directament entre metge i empresari, però sense revelar la causa de la baixa? En cas afirmatiu, ha de ser el metge qui de manera directa posi en coneixement de l'ocupador la falta d'aptitud laboral del treballador?

Però quins perjudicis se'n poden derivar? Quantes persones deixarien de dipositar la confiança en els professionals sanitaris si dubtessin d'aquest deure de confidencialitat, d'aquest dret a la intimitat en l'acte assistencial i, quins serien els perjudicis sobre la seva salut?

Fonamentació eticolegal

El deure dels professionals sanitaris de mantenir la confidencialitat es basa en el dret fonamental de les persones a mantenir ocult allò més íntim que no vol mostrar o que, havent de mostrar-ho puntualment, no vol divulgar. Són conceptes lligats al principi d'autonomia personal: respectant la intimitat, es respecta la personalitat que la sustenta i que la diferencia dels altres.

La Constitució, en l'article 18.1, garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i, a la pròpia imatge.

Antigament s'apel·lava al deure de secret, a la virtut de discreció i sigil que tot "bon professional" havia de seguir segons "el seu recte entendre" i a les normes deontològiques corporatives. Ara, però, el mateix concepte i els seus límits han evolucionat paral·lelament amb els canvis experimentats en la relació clínica: el fonament del deure a la confidencialitat del professional és el dret personal de cada ciutadà a mantenir el control del que es fa sobre el seu cos, en el seu espai privat, així com de la informació que s'obté mitjançant la relació clínica.

La confidencialitat de la informació clínica és un dels baluards en què descansa la relació metge pacient. Aquest es veu obligat a confiar-se per poder ser ajudat, per la qual cosa revela qüestions amb la convicció que serviran, exclusivament, per al seu guariment i cura. Per això, convé limitar l'extensió del que es coneix a qui cal que ho sàpiga i prou. Així ho diuen les lleis d'autonomia del pacient: Llei 21/2000, art. 5.1 i Llei 41/2002, art. 7.1. Textualment:

Tota persona té dret que es respecti la confidencialitat de les dades que fan referència a la seva salut. Igualment, té dret que ningú que no hi estigui autoritzat hi pugui accedir si no és emparant-se en la legislació vigent.

El dret a la intimitat és, en definitiva, el dret al control i la gestió del propi cos, de la pròpia ment i dels propis valors. Drets fonamentals íntimament lligats al deure de secret dels professionals sanitaris. El dret de les persones a la confidencialitat obliga aquells que han cone-

gut dades íntimes o privades seves, a no revelar-les ni utilitzar-les sense la seva autorització expressa: “*Si dubtes, calla. Si no dubtes, pensa si hauries de fer-ho*”.

Ara bé, aquests drets del pacient a la preservació de la seva intimitat i a la confidencialitat de les seves dades de salut, com ha considerat la doctrina del Tribunal Constitucional, no és un dret absolut o il·limitat. El contingut del dret a la intimitat està delimitat pel d'altres drets i béns constitucionals i, per tant, el seu àmbit de protecció pot cedir en aquells casos en què es constata l'existència d'un interès constitucionalment superior a l'interès de la persona a mantenir la privacitat de determinada informació, per raons d'interès general previstes legalment (bé públic, evitar dany a tercers o imperatiu legal).

El Codi de deontologia del Consell General de Col·legis Oficials de Metges enuncia de manera clara i precisa, que el metge s'hauria de considerar eximit de l'obligació del secret, amb discreció, exclusivament a qui hagi de fer-ho i en els justos límits necessaris, en els casos següents:

- a) Quan de la revelació es presumeixi un bé molt probable per al pacient
- b) Si amb el silenci es presumís un perjudici molt probable per al pacient, per a altres persones o un perill col·lectiu (declaració de malalties contagioses, certes malalties mentals, estat de salut de les persones al càrrec de la *res publica*, etc.)
- c) En ocasió de maltractaments a infants, vells, discapacitats psíquics o actes de violació (en aquest cas amb l'aquiescència de la víctima)
- d) Quan certifiqui un naixement o una defunció
- e) Quan es tracti de malalties professionals, accidents de treball o altres sinistres, si amb la declaració es pressuposa que se n'evitaran de semblants

Era obligació del metge posar-ho en coneixement de l'ocupador?

La configuració legal del secret mèdic obliga el professional a mantenir-lo i que sigui el treballador qui comuniqui la seva situació de baixa laboral a l'empresari. Així, el principal encarregat de transmetre la seva situació d'incapacitat laboral a l'ocupador és el mateix treba-

llador qui, de manera responsable i autònoma, ha de promoure la seva pròpia curació. No ha de ser el metge, qui de manera directa, comuniqui a l'empresa la seva situació de baixa o la causa d'aquesta, ja que això vulnera el dret a la pròpia intimitat del pacient.

Encara que la norma d'actuació, en general, és eficaç, en casos com el que ens ocupa, els facultatius es troben en una cruïlla i han reclamat respostes concretes a fi de defugir la inseguretat professional generada. No obstant això, els experts legals enuncien la gran dificultat de regular íntegrament la casuística i addueixen que amb la reglamentació actual sanitària, penal, administrativa i deontològica és més que suficient. Rogelio Altisent, metge expert en bioètica, manté que el comportament ètic és consubstancial i exigible a la professió mèdica i per això aquests temes no poden ser objecte de la legislació ordinària. En aquest sentit enuncia que no és suficient complir amb la llei per a ser un bon metge, ja que l'adhesió al codi deontològic comporta un compromís major del que exigeix la pròpia legislació.

Davant de supòsits de malaltia que poguessin posar en risc el treballador, o la salut o la vida de tercers, com a conseqüència de la seva actuació professional, trobem com a norma habilitant per a l'aixecament del secret l'article 22 de la Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals, en virtut del qual el metge pot informar l'empresari de les conclusions que es derivin dels reconeixements efectuats als treballadors, en relació amb la seva aptitud per desenvolupar la feina. A la comunicació no ha de constar el diagnòstic del treballador, sinó la seva manca d'aptitud per desenvolupar la feina habitual. Sembla doncs raonable i convenient promoure una reforma de la normativa actual, en el sentit que, fent ús de les TIC, es generés una comunicació automàtica de la baixa laboral a l'empresa a través de la Seguretat Social.

Per concloure, és evident que el metge de qualsevol àmbit assistencial és la persona competent per emetre el diagnòstic i el pronòstic de la malaltia partint del seu judici clínic. Si detecta un risc per al mateix pacient o per a tercers, hauria de ser proactiu de manera discreta, mesurada, ponderada i proporcionada, i comunicar aquella circumstància només a qui correspongui per a evitar l'eventu-

al dany que es pugui derivar del risc detectat; tot això, emparant-se en les normes deontològiques i en la doctrina constitucional.

Referències:

<https://carmenrodrigodelarrucea.wordpress.com/2015/04/24/secret-o-medico-e-intimidad/>

<http://www.btv.cat/btvnoticies/2016/03/23/metge-secret-medic-germanwings/#None>

<http://www.chicagotribune.com/news/sns-wp-blm-germanwings-4d8d3c88-e944-11e5-a9ce-681055c7a05f-20160313-story.html>

<http://www.bbc.com/news/world-europe-35797065>

http://elpais.com/elpais/2016/03/14/opinion/1457983393_439943.html

Llei sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica

<http://www.parlament.cat/document/nom/TL%2012Con.pdf>

Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals

<http://www.ub.edu/cau/Legislacio/llprl31%20i%2054%20GENCAT.pdf>

El secret professional mèdic i la protecció a tercers. Document de

posició col·legial <http://www.comb.cat/Upload/Documents/6767.PDF>

